

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

7 ноември 2013 година *

„Застраховане на правни разноски — Директива 87/344/ЕИО — Член 4, параграф 1 — Свободен избор на адвокат от притежателя на полица — Клауза от общите условия на договор, гарантираща предоставяне на правна помощ от служител на застрахователя в съдебни и административни производства — Разноски за правна помощ, предоставена от външен юридически представител, възстановявани само при необходимост, ако застрахователят прецени да възложи разглеждането на делото на външен юридически представител“

По дело C-442/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание на член 267 ДФЕС от Hoge Raad der Nederlanden (Нидерландия) с акт от 28 септември 2012 г., постъпил в Съда на 3 октомври 2012 г., в рамките на производство по дело

Jan Sneller

срещу

DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV,

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: г-н C. G. Fernlund, председател на осми състав, изпълняващ функцията на председател на състав, г-жа C. Toader (докладчик) и г-н E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: г-н P. Mengozzi,

секретар: г-жа M. Ferreira, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 19 септември 2013 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV, от J. W. H. van Wijk и B. J. Drijber, advocaten,
- за италианското правителство, от г-жа G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от г-жа W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- за австрийското правителство, от г-н A. Posch, в качеството на представител,

* Език на производството: нидерландски.

— за Европейската комисия, от г-н F. Wilman и г-н K.-P. Wojcik, в качеството на представители, предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1 от Директива 87/344/ЕИО на Съвета от 22 юни 1987 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно застраховките за съдебни разноски (ОВ L 185, стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 186), приложима *ratione temporis* към главното производство.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Sneller и DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV (наричано по-нататък „DAS“), застрахователно дружество, във връзка с покриването на разноските за правна помощ, предоставена от адвокат, избран от притежателя на застрахователна полица.

Правна уредба

Право на Съюза

- 3 Единадесето съображение от Директива 87/344 гласи:

„като има предвид, че интересът на лицата със застрахователно покритие за [правни] разноски означава, че застрахованото лице трябва да може да избира адвокат или друго подходящо квалифицирано лице съгласно националното законодателство при всякакво [съдебно или административно производство], и във всеки случай на възникване на конфликт на интереси“.

- 4 Член 1 от тази директива предвижда:

„Целта на настоящата директива е да се координират разпоредбите, които са предвидени в законов, подзаконов или административен акт относно [...] застраховки за [правни] разноски с цел улесняване на ефективното упражняване на свободата на установяване и предотвратяване, доколкото е възможно, на всякакви конфликти на интереси, произтичащи по-конкретно от факта, че застрахователят предоставя покритие на друго лице, или че предоставя покритие на лице както за [правни] разноски, така и за вс[я]к[а] друг[а] [категория] [...], а в случай на възникване на конфликт, същият да може да бъде разрешен“.

- 5 Член 2, параграф 1 от посочената директива гласи:

„Настоящата директива се прилага за застраховки за [правни] разноски. Те се състоят в задължението, срещу заплащане на премия, да се поемат разноските за съдебни производства и да се предоставят други услуги, които са пряко свързани със застрахователното покритие, по-конкретно с оглед на:

— осигуряване на обезщетение за претърпяната от застрахованото лице [...] вреда [...] чрез извънсъдебно споразумение или [в рамките на] гражданско или наказателно производство,

— защита или представителство на застрахованото лице в гражданско, наказателно, административно или друго производство или във връзка с евентуално предявен иск срещу него“.

6 Член 4, параграф 1 от същата директива гласи:

„Във всеки договор за застраховка [н]а [правни] разноски изрично се признава, че:

- а) когато се допуска адвокат или друго подходящо квалифицирано лице съгласно националното право да защитава, да представлява или да обслужва интересите на застрахованото лице при евентуално [съдебно или административно производство], това застраховано лице е свободно да избира такъв адвокат или друго лице;
- б) застрахованото лице е свободно да избира адвокат или всяко друго подходящо квалифицирано лице, в зависимост от неговите предпочитания и до степеня, до която националното право позволява, да обслужва интересите му в случай на възникване на конфликт на интереси“.

7 Член 5 от Директива 87/344 предвижда:

„1. Всяка държава членка може да предвижда освобождаване от прилагането на член 4, параграф 1 за застраховките за [правни] разноски, ако са изпълнени следните условия:

- а) застраховката е ограничена до случаи, произтичащи от употребата на пътни превозни средства на територията на съответната държава членка;
- б) застраховката е свързана с договор за предоставяне на помощ в случай на злополука или повреда, свързана с пътно превозно средство;
- в) нито застрахователят на [правни] разноски, нито застрахователят на помощта не извършва никакви категории застраховки за гражданска отговорност;
- г) предприети са мерки правните консултации и представителството на всяка от страните в спор[а] да се осъществяват от напълно независими адвокати, когато тези страни са застраховани за [правни] разноски при един и същ застраховател.

2. Предоставян[е]то на освобождаване от държава членка на предприятие в съответствие с параграф 1 не засяга прилагането на член 3, параграф 2“.

Нидерландското право

8 Член 4:67, параграф 1 от Закона за финансовия контрол (Wet op het financieel toezicht) предвижда следното:

„Застрахователят на правни разноски гарантира, че в договорите за застраховка на правни разноски е изрично предвидено, че застрахованото лице може да избере свободно адвокат или друго лице с юридическа правоспособност, когато:

- а. е поискано участието на адвокат или на друго лице с юридическа правоспособност, за да бъдат защитавани, представлявани или обслужвани интересите на застрахованото лице в съдебно или административно производство, или
- б. е налице конфликт на интереси“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 9 Съгласно акта за преюдициално запитване г-н Sneller е сключил с Reaal Schadeverzekeringen NV договор за застраховка на правни разноски. DAS е дружеството, което договарят определя да покрие разноските при настъпване на застрахователното събитие.
- 10 Също съгласно договора случаите се обработват от сътрудници на DAS. Въпреки това, ако съгласно договора или по преценка на DAS се налага случаят да бъде възложен на външен юридически представител, застрахованото лице има право да определи адвокат или друг юрист по професия по собствен избор.
- 11 В главното производство г-н Sneller възнамерява да бъде образувано производство пред запитващата юрисдикция срещу неговия бивш работодател, в рамките на което да предяви иск за обезщетение за незаконното си уволнение. За целта той възнамерява да ползва помощта на избран от него адвокат и да възложи покриването на разноските за правна помощ на своя застраховател на правни разноски. DAS дава съгласие да се предприемат действия по образуване на такова производство пред запитващата юрисдикция, но счита, че сключеният от г-н Sneller договор не предвижда в подобен случай поемане на разноските за правна помощ, предоставена от избран от застрахованото лице адвокат. DAS посочва, че е готово да осигури правна помощ на г-н Sneller единствено чрез един от своите сътрудници, който не е адвокат.
- 12 Във връзка с това запитващата юрисдикция посочва, че съгласно нидерландското право правната помощ не е задължителна за производството, което г-н Sneller възнамерява да започне срещу бившия си работодател.
- 13 След отказа на DAS да поеме разноските за правна помощ на адвокат, избран от г-н Sneller, последният предявява пред *voorzieningenrechter te Amsterdam* (съдия по обезпеченията, Амстердам) искане DAS да бъде осъдено да поеме тези разноски. С решение от 8 март 2011 г. *voorzieningenrechter te Amsterdam* отхвърля искането.
- 14 С решение от 26 юли 2011 г. *Gerechtshof te Amsterdam* (Апелативен съд Амстердам) потвърждава решението на съдията. *Gerechtshof te Amsterdam* приема, че член 4:67, параграф 1, буква а) от Закона за финансовия контрол трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като тези в главното производство, при които предмет на договора е застраховане на правни разноски в натура, като самият застраховател предоставя правната защита на застрахованото лице, правото на свободен избор на адвокат не възниква в полза на притежателя на полицата по силата на самото решение за започване на производство, а е необходимо и застрахователят на правните разноски да реши правната помощ да бъде предоставена от външен юридически представител, а не от някой от неговите сътрудници. Единствено при такава хипотеза би имало конфликт на интереси, който член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 цели да избегне.
- 15 Г-н Sneller обжалва това решение пред запитващата юрисдикция. Според последната както анализът на текста на различните езици на член 4, параграф 1 от Директива 87/344, така и Решение от 10 септември 2009 г. по дело *Eschig* (C-199/08, Сборник, стр. I-8295) и Решение от 26 май 2011 г. по дело *Stark* (C-293/10, Сборник, стр. I-4711) предоставят важни доводи в подкрепа на становището, че предвид образуването на съдебно или административно производство условията на договора трябва винаги да предоставят на притежателя на полицата правото свободно да избира своя юридически представител.
- 16 Според запитващата юрисдикция отговорът, който следва да даде в рамките на главното производство, би могъл да има определени обществени последици, тъй като, ако се приеме подобно тълкуване на член 4, параграф 1 от Директива 87/344, ще се окаже неизбежно вероятно значителното увеличение на размера на застрахователните премии.

- 17 При тези обстоятелства Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд на Кралство Нидерландия) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Допуска ли член 4, параграф 1 от Директива [87/344] застраховател на правни разноски, който е предвидил в общите условия на застрахователен договор, че правната помощ в рамките на съдебно или административно производство по принцип ще се предоставя от служители на застрахователя, да предвиди също, че разноските за правна помощ на свободно избран от застрахованото лице адвокат или юридически представител ще бъдат покрити само ако застрахователят счете, че конкретният случай трябва да бъде възложен на външен юридически представител?
  - 2) Би ли се различавал отговорът на първия въпрос в зависимост от това дали правната помощ е задължителна или не за съответното съдебно или административно производство?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 18 Със своя първи въпрос запитващата юрисдикция иска да установи по същество дали член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска застраховател на правни разноски, който предвижда в своите застрахователни договори, че правната помощ ще бъде предоставяна поначало от неговите сътрудници, да предвижда също, че разноските за правна помощ, предоставена от свободно избран от притежателя на полицата адвокат или юридически представител, подлежат на възстановяване само ако застрахователят прецени, че конкретният случай трябва да бъде възложен на външен юридически представител.
- 19 Във връзка с това следва да се уточни, че според DAS използваният в член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 страдателен залог в израза „когато се допуска адвокат“, съществуващ също в текста на тази разпоредба на немски, английски и нидерландски език, показва, че последната не определя дали застрахователят или притежателят на полицата трябва да преценява в дадено производство доколко е необходимо да се търси съдействие от външен юридически представител. Следователно DAS било свободно да уреди този въпрос в своите застрахователни договори, тъй като можело да се приеме, че посочената разпоредба предвижда, че „когато [застрахователят реши, че трябва да се допусне] адвокат [...], това застраховано лице е свободно да избира“.
- 20 Подобно ограничително тълкуване на член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 не може да се приеме.
- 21 На първо място, макар действително самият текст на член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 да не позволява да се определи обхватът на израза „когато се допуска адвокат [...], това застраховано лице е свободно да избира“, то въпреки това при тълкуването на разпоредба на правото на Съюза трябва да се вземат предвид не само нейното съдържание, но и нейният контекст и целите на правната уредба, от която тя е част (Решение по дело Eschig, посочено по-горе, точка 38).
- 22 Във връзка с това следва да се отбележи, че както от единадесето съображение от Директива 87/344, така и от член 4, параграф 1 от нея следва, че интересът на лицето със застрахователно покритие на правни разноски предполага, че в рамките на всяко съдебно или административно

производство то има свободата да избере само своя адвокат или всяко друго лице с подходяща квалификация съгласно националното законодателство (Решение по дело Stark, посочено по-горе, точка 28).

- 23 Така при разглеждане на член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 във връзка с единадесето съображение от нея е видно, че свободният избор на адвокат от притежателя на полицата не може да бъде ограничен само до случаите, при които застрахователят взема решение да търси съдействие за приобщаването на външен юридически представител.
- 24 На второ място, както посочва Европейската комисия, следва да се приеме, че преследваната от Директива 87/344, и в частност от член 4 от нея цел, да се предостави широка защита на интересите на застрахованите лица (вж. в този смисъл Решение по дело Eschig, посочено по-горе, точка 45), не е съвместима с ограничителното тълкуване на член 4, параграф 1, буква а) от Директивата, каквото предлага DAS.
- 25 В този смисъл следва да се напомни, че член 4, параграф 1 от Директива 87/344, отнасящ се до свободния избор на представител, има общо действие и задължителна сила (вж. Решение по дело Eschig, посочено по-горе, точка 47 и Решение по дело Stark, посочено по-горе, точка 29).
- 26 На трето място, що се отнася до въпроса за размера на застрахователните премии, следва да се уточни, че различните условия за упражняване на правото на застрахованото лице свободно да избира свой представител не изключват възможността в някои случаи да бъдат въведени ограничения за поеманите от застрахователите разноски.
- 27 Всъщност съгласно практиката на Съда свободата на избор по смисъла на член 4, параграф 1 от Директива 87/344 не включва задължение за държавите членки да наложат на застрахователите да покриват във всички случаи пълния размер на разходите, направени в рамките на защитата на застраховано лице, при условие че това не доведе до обезсмисляне на тази свобода на избор. Такъв би бил случаят, ако наложеното при поемането на тези разходи ограничение би довело на практика до невъзможност за застрахованото лице да направи разумен избор на своя представител. При всички случаи националните юрисдикции, евентуално сезирани по този повод, имат задачата да проверят за наличието на подобно ограничение (вж. в този смисъл Решение по дело Stark, посочено по-горе, точка 33).
- 28 Освен това договарящите страни запазват свободата си да определят до каква степен следва да се поемат по-значимите разходи за правна помощ, евентуално посредством заплащането на по-висока премия от застрахованото лице (вж. в този смисъл Решение по дело Stark, посочено по-горе, точка 34).
- 29 С оглед на посочените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска застраховател на правни разноски, който предвижда в своите застрахователни договори, че правната помощ ще бъде предоставяна поначало от неговите сътрудници, да предвижда също, че разноските за правна помощ, предоставена от свободно избран от притежателя на полицата адвокат или юридически представител, подлежат на възстановяване само ако застрахователят прецени, че конкретният случай трябва да бъде възложен на външен юридически представител.

По втория въпрос

- 30 Със своя втори въпрос запитващата юрисдикция иска да установи по същество доколко отговорът на първия въпрос би се различавал в зависимост от това дали съгласно националното право правната помощ е задължителна или не за съответното съдебно или административно производство.

- 31 Като се има предвид, от една страна, както това бе напомнено в точка 25 от настоящото решение, че правото на застрахованото лице да избира свободно своя представител има общо действие и задължителна сила, и от друга страна, че Директива 87/344, видно по-специално от единадесето съображение и от член 4, параграф 1, буква а) от нея, не обвързва съществуването и обхвата на това право с националните правила в областта на процесуалното представителство, то подобни национални правила не биха могли да се отразят на отговора на първия въпрос.
- 32 Предвид тези съображения на втория въпрос следва да се отговори, че отговорът на първия въпрос не би се различавал в зависимост от това дали съгласно националното право правната помощ е задължителна или не за съответното съдебно или административно производство.

По съдебните разноски

- 33 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (осми състав) реши:

- 1) **Член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344/ЕИО на Съвета от 22 юни 1987 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно застраховките за съдебни разноски трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска застраховател на правни разноски, който предвижда в своите застрахователни договори, че правната помощ ще бъде предоставяна поначало от неговите сътрудници, да предвижда също, че разноските за правна помощ, предоставена от свободно избран от притежателя на полицата адвокат или юридически представител, подлежат на възстановяване само ако застрахователят прецени, че конкретният случай трябва да бъде възложен на външен юридически представител.**
- 2) **Без значение за отговора на първия въпрос е обстоятелството дали съгласно националното право правната помощ е задължителна или не за съответното съдебно или административно производство.**

Подписи